

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

a 209111/00136 számú NKA pályázat teljesítéséről

A Szombathelyi Savaria Múzeum Természettudományi Osztálya igen jelentős rovargyűjteményt kezel, amelynek példányszáma megközelíti a 350 000-et. A rovargyűjtemény elsősorban a Nyugat-Dunántúlon gyűjtött példányokat tartalmazza, emellett a Palearktikum területéről is igen gazdag anyaggal büszkélkedhetünk.

Az elmúlt évtizedekben, alapvetően az NKA Közgyűjteményi, illetve Múzeumok Kollégiuma pályázati támogatása révén vásárlás útján gyarapodott a gyűjtemény. Rozner István hagyatékából eddig az alábbi nagy családok, ill. családsorozatokba tartozó fajok példányait vásároltuk meg: Carabidae, Cerambycidae, Coccinellidae, Curculionoidea, Elateridae, Scarabaeoidea, Tenebrionoidea, illetve számos kisebb fajszerű család képviselőit.

A rovargyűjtemény gyarapításának legköltséghatékonyabb módja a rendszertanilag felállított gyűjtemény megvásárlása. A vételár megítélésénél figyelembe kell venni, hogy egy közgyűjteménybe saját gyűjtés útján bekerülő rovarpéldány átlagos „bekerülési költsége” (gyűjtés, rovartű, ragasztócédula, preparálás, cédulázás, azonosítás, gyűjteménybe helyezés költsége, anyag- és munkaráfordítás) kb. 500,- forint. Vásárlás esetén egy példány bekerülési költsége 200,- forint alatt mozog. Napjaink költségvetési helyzete mellett egy intézmény önerőből képtelen lenne saját gyűjtésű nagy gyűjteményt felállítani.

A rovargyűjtemények igen sérülékenyek. Szerencsére biztonságos tárolásuk megoldott, bár napjainkban a piacon nem lehet megfelelő kémiai anyagokat vásárolni, amellyel a preventív állományvédelem hatékonyan megoldható lenne. A korábban használt 1,4-diklórbenzol, illetve diklórfosz hatóanyagot tartalmazó készítményeket kivonták a forgalomból, így a preventív állományvédelem egyedül a jól záródó rovardobozokban bízhat. Természetes, hogy fertőzés esetén foszforhidrogén (foszfin), illetve piretroid hatóanyag-tartalmú készítményekkel hatékonyan lehet kezelni a fertőzést.

A rovargyűjteményeket a múzeumbogarak veszélyeztetik a leginkább. A múzeumbogarak a porvafélék (*Dermestidae*) családjának *Anthrenus* genuszába tartoznak, mintegy 200 fajuk ismert. A kifejlett múzeumbogarak jól repülnek és virágpórt fogyasztanak. Lárvaik a természetben holt állati szervesanyaggal, így szőrrel, tollal, elhalt bőrdarabokkal vagy rovarok kitinvázával táplálkoznak, ezáltal mint lebontó szervezetek fontosak. Kiemelten jelentős a kártételük természetrajzi gyűjteményekben, itt különösen a pusztító múzeumbogár (*Anthrenus verbasci*) veszélyes. A múzeumbogarak kártétele ellen legjobb védekezés a megelőzés, ami ez esetben jól záródó dobozokat és a múzeumbogár távoltartására alkalmas vegyszereket jelent. Ez utóbbira környezet- és egészségbarát megoldás a levendulaolajjal teli fiolák elhelyezése a gyűjteményi szekrényekben. Saját tapasztalatunk szerint a levendulaolaj nem tartja távol a kártevőt.

A pusztító múzeumbogár a nyílászárókon keresztül jut be a raktárba, ezért fontos a munkaszobák ablakainak szúnyoghálóval történő szigetelése. A bogár szaporodási stratégiájának része, hogy ha a nőtény nem fér hozzá a lárva táplálkozási helyéhez, jelen esetben mérete miatt nem jut be a rovardobozba, tojását a rovardoboz nyílásába rakja, és a kikelő lárva mászik be a tárolódobozba. Ezért rendkívül fontos, hogy a doboz jól záródjon.

A Csehországban gyártott rovardobozok kiválóan megfelelnek, esztétikusak, felületkezeltek és pontosan záródnak. A Pastazote fehér bélelőszivacs (<https://www.poly-props.com/plastazote-ld45-white>) cellarendszere elegendően stabil, hogy a betűzött rovarok ne forogjanak el a szivacsba tűzve, így fizikai károsodásuk megelőzhető.

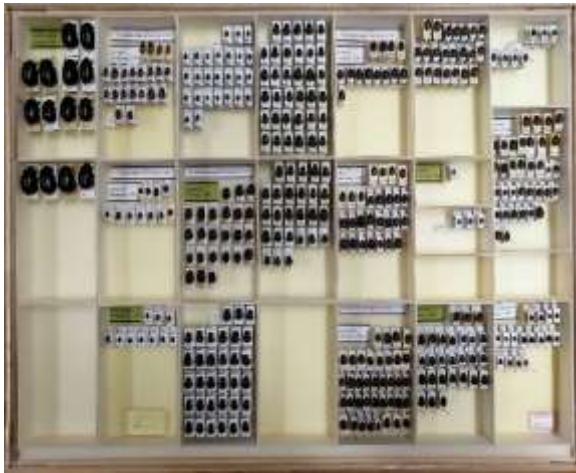
A Savaria Múzeum Természettudományi Osztályán a rovardobozokba kisebb méretű papírdobozokat helyezünk el, így a gyűjtemény bővítése, átrendezése esetén nem kell az egészet

áttűzni, pusztán a dobozrendszer elemeit kell mozgatni. Ez a megoldás rengeteg későbbi munkától mentesíti a gyűjteménykezelőt.

A megvásárolt rovarszekrénybe, illetve rovardobozokba – a példányok méretétől függően – 10 000 és 50 000 példány helyezhető el. Jelen esetben a Rozner István korábban megvásárolt lemezescsápú bogárgyűjteményét (Coleoptera: Scarabaeoidea) kívánjuk egyesíteni az intézmény meglévő gyűjteményével. A gyűjtemény revízióját Nádai László, budapesti amatőr koleopterológus hamarosan befejezi, így a két gyűjteményegység egyesítése a preventív állományvédelem kívánalmainak megfelelően megtörténhet, ezzel biztosítva a nagy értékű gyűjtemény megóvását és fennmaradását.

Rozner István lemezescsápú bogárgyűjteményének (Coleoptera: Scarabaeoidea) részlete. A fényképek a megvásárolt gyűjtemény eredeti állapotát mutatják

A Savaria Múzeum rendszertanilag felállított lemezescsápú gyűjteményének három tárlódoboza

Fotódokumentáció a beszerzett rovardobozokról és a rovarszekrényről:

